

ПРИЛОЖЕНИЕ II

ОБРАЗЕЦ НА ТЕРИТОРИАЛНИ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

1. Очертаване на процеса на преход и определяне на най-засегнатите територии в рамките на държавата-членка

Позоваване: член 11, параграф 2, буква а)

1.1. Очертаване на очаквания процес на преход към постигане на целите на Съюза в областта на енергетиката и климата за 2030 г. и неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г. в съответствие с целите на интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата и други съществуващи планове за преход с график за прекратяване или намаляване на дейностите, като например добив на въглища и лигнитни въглища или производство на електроенергия от въглища

Стратегическата рамка на България съответства на целите, поставени от Европейския съюз (ЕС), като включва ключовите приоритети за декарбонизация и неутрална по отношение на климата икономика, енергийна ефективност (ЕЕ) и възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), както и създаване на алтернативни работни места в трансформиращите се икономически сектори. За постигане на националните цели за декарбонизация до 2030 г. и 2050 г. България ще прилага мерки, разработени в съответствие с приоритетите и насоките на европейската политика в областта на енергетиката и климата.

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК) за периода 2021-2030 г. е основният документ, в който се определят целите и мерките за изпълнение на националната политика в областта на енергетиката и климата в контекста на правото на ЕС, както и принципите и приоритетите за развитие на енергийния сектор. ИНПЕК определя националните цели в пет основни области: Декарбонизация, Енергийна ефективност, Енергийна сигурност, Вътрешен енергиен пазар и Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност.

Амбицията на ИНПЕК беше повишена чрез ангажиментите, поети в компонента "Нисковъглеродна икономика" на Плана за възстановяване и устойчивост на България (ПВУ), одобрен през май 2022 г. След 2030 г. в ПВУ се предвижда поэтапно спиране на използването на въглища до 2038 г., което следва да бъде потвърдено от Народното събрание въз основа на разгледани и оценени сценарии и препоръки с широкото участие на всички заинтересовани страни. През 2022 г. беше създадена специална Комисия за енергиен преход към Консултативния съвет за европейската зелена сделка, която да разработи пътна карта за неутралност по отношение на климата. Предстои да бъдат разработени различни сценарии за прехода, за да се улесни вземането на политическото решение. Тази окончателна дата за постепенно спиране на използването на въглища ще бъде записана в акт на Народното събрание през 2023 г. Това решение, основаващо се на изготвените от Комисията по-горе доклади за сценариите, ще гарантира, че общият път до 2026 г., 2030 г.

и след това е в съответствие с окончателната дата за постепенно спиране на използването на въглища, както и с целите на Фонда за справедлив преход (ФСП).

За да подкрепи горепосочения преход, ПВУ на България концентрира 58,9 % от всички финансови ресурси за мерки за зелен преход и трансформация в подкрепа на целите в областта на климата до 2026 г. По-специално, чрез реформи и инвестиции тя предвижда утвърждаване на капацитета на ВЕИ в страната до 2026 г., подкрепено от нови системи за съхранение на енергия и подкрепа за пилотни проекти за зелен водород и биогаз. Паралелно е предвиден ресурс за подкрепа на дигитализацията и развитието на електропреносната мрежа, в подкрепа на интегрирането на новите възобновяеми източници и системи за съхранение. Планът предвижда инвестиции в размер на 1,7 млрд. евро в областта на възобновяемите енергийни източници, съхранението на електроенергия и капацитета на междусистемните връзки, както и над 1 млрд. евро за енергийно ефективно обновяване на сградния фонд.

Основните мерки включват:

- Увеличаване на капацитета на ВЕИ в България с поне 3500 MW допълнителни мощности, предимно вятър и слънце до 2026 г. Това трябва да бъде постигнато чрез набор от амбициозни реформи за увеличаване на производството на енергия от ВЕИ и инвестиции в подкрепа на разгръщането на поне 1425 MW от този капацитет от ВЕИ, със съвместно разположени поне 350 MW системи за съхранение на енергия.
- Създаване на национална инфраструктура за съхранение на електроенергия на мрежово ниво от 6000 MWh използваем енергиен капацитет. Съоръженията се състоят от батерии, инвертори, трансформатори, силова електроника/интелигентни електронни устройства и автоматизация на управлението.
- Подкрепа за въвеждане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз, включително инсталирането на най-малко 55 MW електролизери и съоръжения за биогаз с мощност най-малко 9 MW. Включени са и реформи и инвестиции в областта на енергийната ефективност, а именно подкрепа за обновяване на сградния фонд с цел намаляване на потреблението на първична енергия средно с поне 30 % на най-малко 5 млн. кв. м площ.
- Подкрепа за най-малко 10 000 домакинства за закупуване на нови "най-добри в класа" слънчеви системи за битова гореща вода и фотоволтаични системи с мощност до 10 kWp, за да се увеличи дялът на възобновяемата енергия в крайното потребление на енергия от домакинствата.
- Подкрепа за дигитализацията и увеличаване на капацитета на електропреносната мрежа за интегриране на до 4500 MW нови мощности от ВЕИ, като същевременно се увеличи капацитетът на междусистемните връзки с 1200 MW.

В контекста на REPower EU тази повишена амбиция в ПВУ би трябвало да се преоцени и отрази в актуализацията на НПЕК през 2023 г.

Българският НПЕК ще бъде ревизиран през 2023 г. съгласно изискванията на член 14 на Регламента за управление. Оценката на окончателния НПЕК, извършена от ЕК през февруари 2021 г., ще бъде взета предвид. По-специално държавите-членове ще отразят "еднаква или повишена амбиция", що се касае до целите, целевите стойности и вноски за ВЕИ и ЕЕ. Актуализираният български НПЕК ще включва повишена амбиция въз основа на

преоценка на целите на ПВУ по отношение на внедряване на нови мерки за БЕИ и ЕЕ във връзка с по-реалистичен подход по отношение на използването на съществуващия производствен парк в светлината на всеобщи съображения за сигурност на снабдяването. Тази преоценка ще бъде извършена от Комисията за енергиен преход към Консултативния съвет за европейската зелена сделка, създадена с решение на Министерски съвет. Сега Комисията за енергиен преход съставя различни сценарии за енергиен преход, които ще бъдат базата за доклад, включващ пътна карта за прекратяване на използването на въглища. Също така актуализираната версия на НПЕК ще вземе предвид последното европейско законодателство (Подготвени за цел 55, Механизъм за възстановяване и устойчивост, RePowerEU, Съобщение на ЕК "Save gas for a safe winter" ["Да пестим газ за безопасна зима"]).

Позоваване: член 11, параграф 2, буква б)

1.2. Определяне на териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати, и обосноваване на този избор със съответната оценка на икономическите въздействия и въздействията върху заетостта въз основа на плана от раздел 1.1.

Постигането на целите на България по "Зелената сделка" на ЕС и климатична неутралност към 2050 г. ще бъдат съпроводени с предизвикателства на прехода и критично социално-икономическо въздействие по отношение на декарбонизацията и трансформацията на електроенергийния сектор. Важно е уязвимостта на идентифицираните области (NUTS 3) към процеса на преход да бъде надлежно разгледана от гледна точка на засегнатите заинтересовани страни и територии.¹

В Приложение Г към доклада на България за Европейския семестър за 2019 г. са посочени два региона като най-силно засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономика - Стара Загора и Кюстендил. В допълнение ЕК включи и област Перник, като признава, че тези три области са потенциално най-уязвими от прехода, тъй като са ключови зони на концентрация на местния въгледобив и производството на енергия от въглища, както и на свързаната с тези дейности икономическа структура. Трите области имат различни регионални пространствени структури и процеси.

За да се идентифицират най-засегнатите територии, независим изпълнител извърши анализ през 2021 г. въз основа на проект, управляван от ГД "Реформи" на Европейската комисия. В този раздел се изтъкват основните заключения от него.

Анализът започва с преглед на шестте статистически региона в страната (NUTS 2), техните 28 административни области (NUTS 3) и съставлящите ги общини. Избрани и анализирани са основните показатели, тъй като те са пряко свързани със засегнатите работни места в промишлените предприятия, свързани с изкопаеми горива, включително:

- Система за търговия с емисии от енергийните отрасли;
- Добив на въглища;
- Производство на енергия от въглища.

¹ За целите на този документ е разработен регионален анализ на общинско ниво, където има налични данни, въпреки че фокусът на ФСП е на ниво NUTS 3 (административна област).

Въз основа на това бяха определени три региона, които са най-силно засегнати от прехода и в които понастоящем е съсредоточен добивът на въглища и производството на енергия от тях:

Област	Население - общо, 2019 г.	Дял в общото население, 2019 г.	Обезлюдяване, 2010-2015 г.	Обезлюдяване, 2015-2019 г.
Кюстендил	116 915	2%	-12%	-7%
Перник	119 190	2%	-7%	-5%
Стара Загора	313 396	5%	-7%	-3%

Източник: PwC Доклад 3: Доклад за процеса на преход към неутралност по отношение на климата

Сравнителният анализ на демографските данни, профила на икономиката, брутната добавена стойност (БДС) и засегнатите работни места показва, че трите области са изправени пред общи тенденции и предизвикателства (напр. обезлюдяване, застаряващо население, доминиране на МСП), но с различен мащаб.

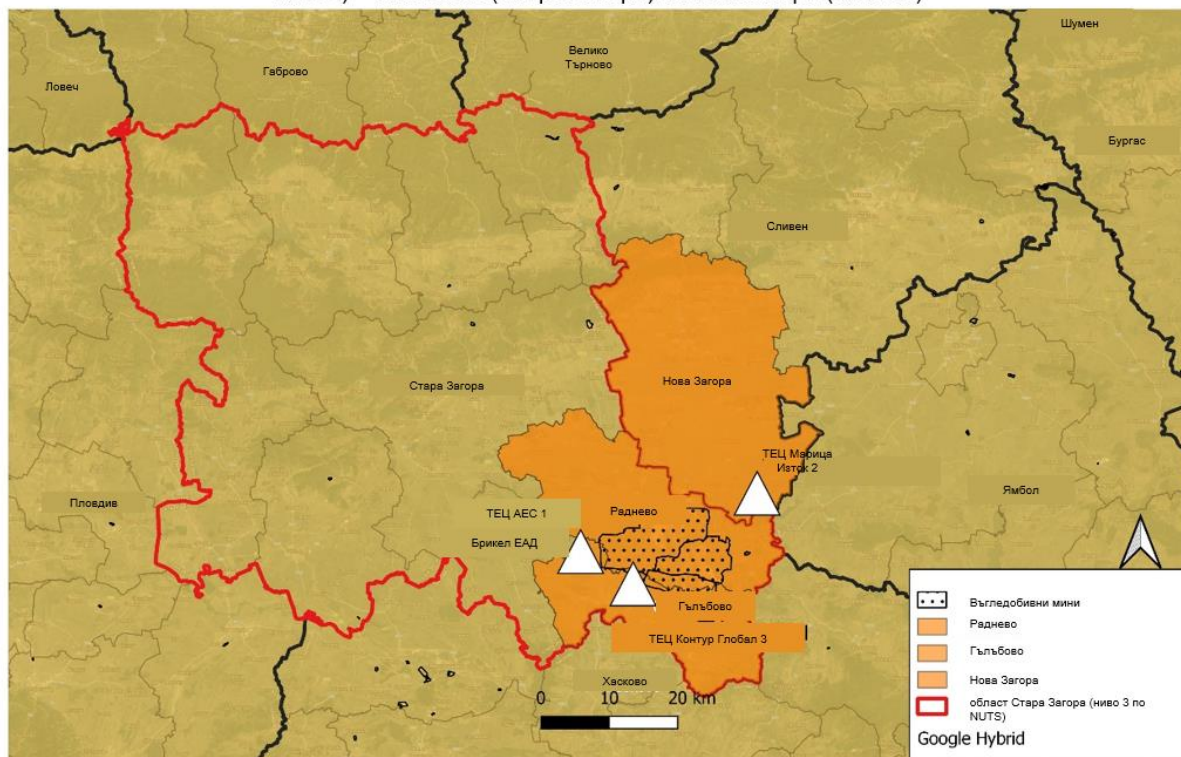
Оценката на областно ниво за Стара Загора, Кюстендил и Перник идентифицира засегнатите територии в следните три категории:

- общини с находища на въглища (лигнитни или кафяви) и минни дейности,
- общини, в които са разположени ТЕЦ (топлоелектрически централи) на въглища,
- общини донори на работната сила, която пътува.

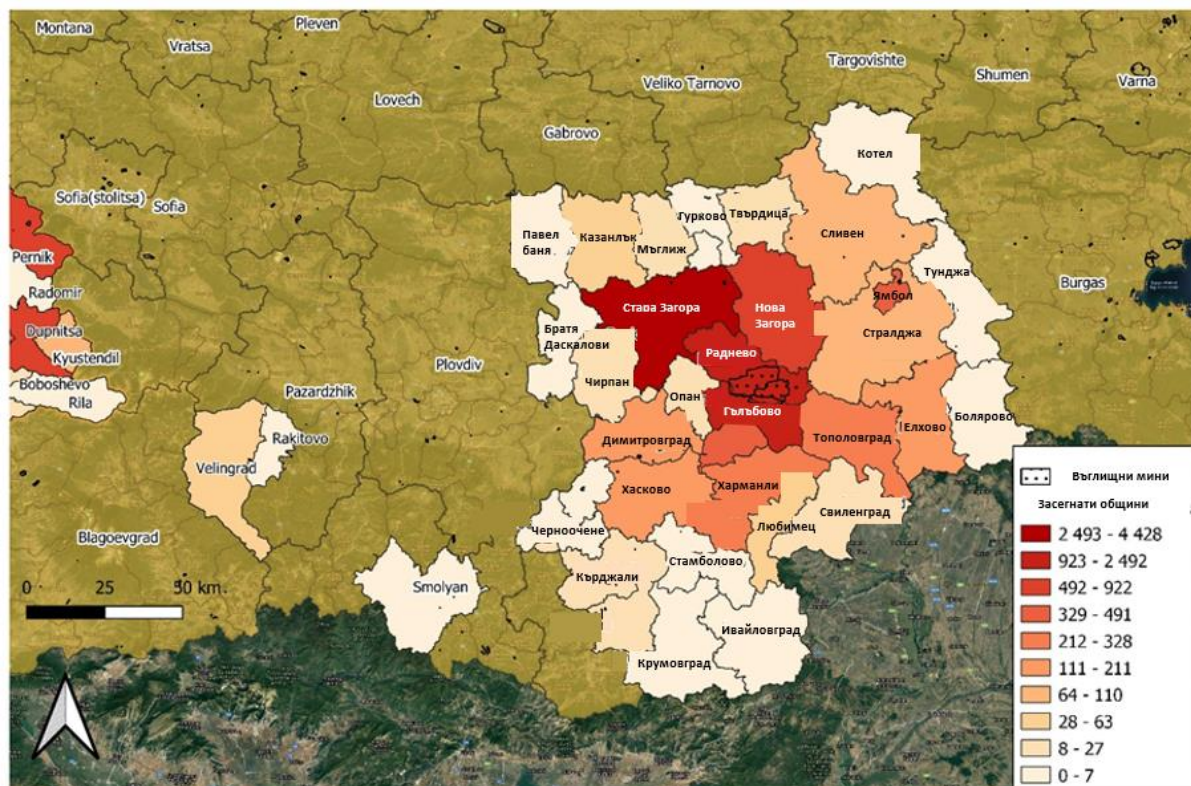
Област Стара Загора е определена като най-засегната от прехода, тъй като четирите въглищни ТЕЦ и мини са разположени на територията на областта. По отношение на потенциално засегнатите работни места област Стара Загора също се очертава като най-засегната.

Водещата позиция на област Стара Загора по БДС се дължи на енергийния комплекс "Марица Изток", което показва структурната роля на въгледобивната промишленост в икономиката на областта.

Територии с ТЕЦ, захранвани с лигнитни въглища (сектор D според статистическата класификация NACE) – Гълъбово (Стара Загора) и Нова Загора (Сливен)

Територии, които допринасят с работна сила, заета в икономически дейности В и D

Горната категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на дейността на въглищните мини и ТЕЦ-овете засяга по-голяма територия, надхвърляща границите на конкретните общини, в които са разположени ТЕЦ-овете. Общините донори на работната сила (пътуващите до работа) също трябва да се разглеждат сред тези, които ще понесат социално-икономическите последици от прехода.

През 2020 г. енергийните/добивните предприятия привличат работна ръка от следните области:² Стара Загора - 8,2 хил. души; Хасково - 1,5 хил. души; Сливен - 0,9 хил. души; Ямбол - 0,6 хил. души; други - 0,1 хил. души.

Ежедневно придвижване на работната сила до мините/ТЕЦ:

Община	Област	Придвижване на работна сила в мините/ТЕЦ-овете
Стара Загора	Стара Загора	4400
Раднево	Стара Загора	2500
Гълъбово	Стара Загора	1400
Нова Загора	Сливен	800
Ямбол	Ямбол	300-400
Симеоновград	Хасково	300-400
Харманли	Хасково	300-400
Тополовград	Хасково	300-400
Димитровград	Хасково	100-200
Хасково	Хасково	100-200
Елхово	Ямбол	100-200
Сливен	Сливен	100-200
Тунджа	Ямбол	100-200

Тези общини предоставят общо 11,1 хил. служители (97% от общата потенциално пряко засегната работна ръка).

Енергийният комплекс "Марица изток" е териториална комплексна система, излизаща извън административните граници на област Стара Загора на ниво NUTS 3.

Засегнатата работна сила в Стара Загора и съседните области:

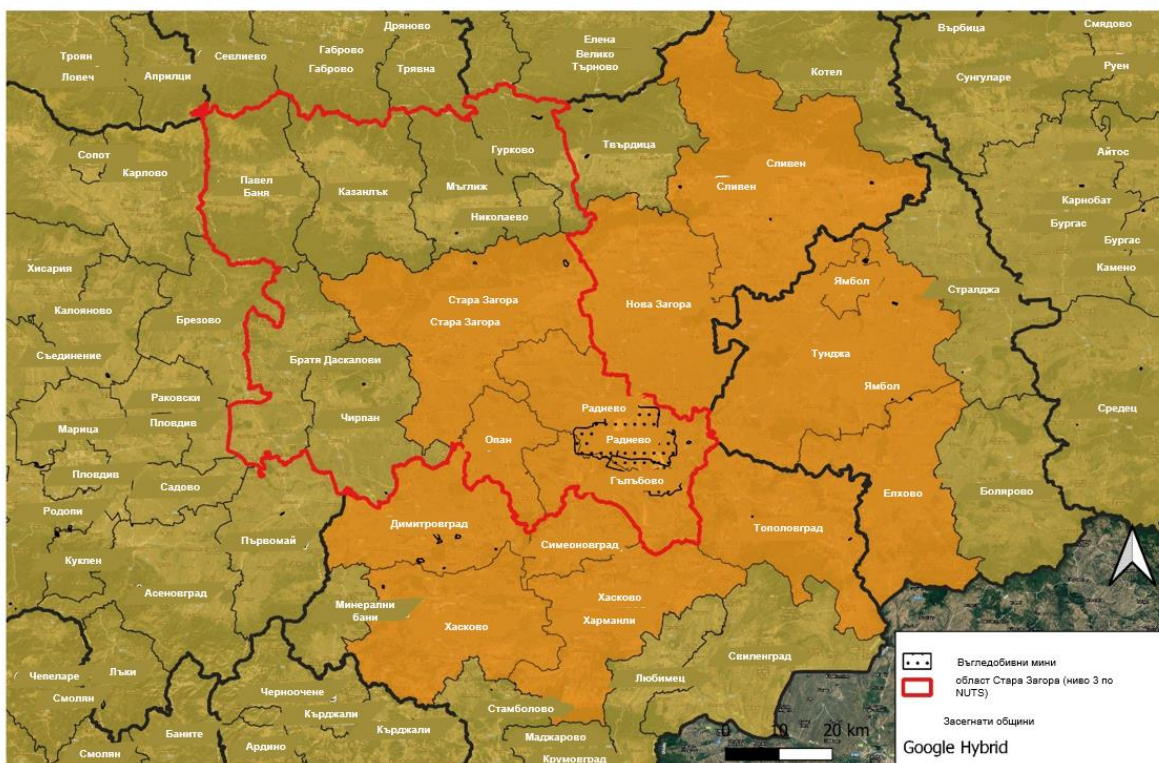
Област	Индикативен дял на населението в трудоспособна възраст, заето в	Общ брой засегнати работни места като % от	Дял на БДС от секторите Б и Г като % от общата БДС
--------	---	--	--

² Източник: Енергийни/минни компании в целевата област

	засегнатите дружества	общия брой заети (пряко + непряко)	
Стара Загора	4,52 %	23,80 %	14,46 %
Хасково	1,13 %	8,30 %	6,46 %
Сливен	0,90 %	7,30 %	5,62 %
Ямбол	0,99 %	6,60 %	4,87 %

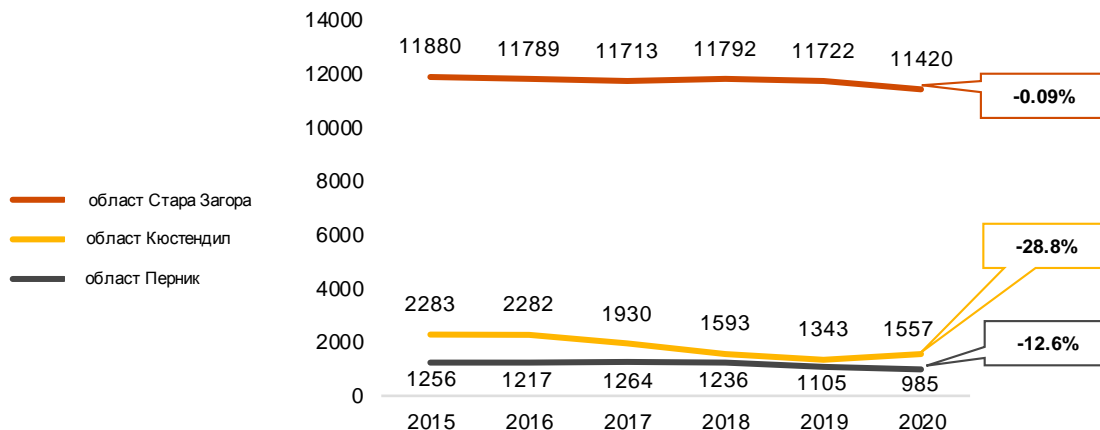
Обобщение на най-засегнатите общини донори на пътуваща работна сила в Стара Загора

Най-силно засегнати общини-донори на пътуваща работна сила

Следващите данни показват, че процесът на постепенно прекратяване на производството на енергия от въглища в енергийния комплекс "Марица Изток" не е започнал, докато процесът на постепенно прекратяване на производството на енергия от въглища в област Кюстендил и в област Перник вече се осъществява.

Динамика на пряко засегнатите работни места в сектори В и D – области Стара Загора, Кюстендил и Перник, 2015-2020 г.

В заключение, процесът на справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика обхваща цялата територия на област Стара Загора. Там най-засегнатите общини са Раднево и Гълъбово, заедно с главния градски и икономически център Стара Загора. Освен това енергийният комплекс "Марица изток" (който включва четирите ТЕЦ-а – ЕЙ И ЕС-3С "Марица Изток I" ООД, "ТЕЦ Марица изток 2" ЕАД, Контур Глобал Марица Изток 3 АД, ТЕЦ „Брикел“ ЕАД и „Мини Марица-изток“ ЕАД) събира пътуващи от други административни области - Ямбол, Сливен и Хасково.

Най-засегнатите територии в Югоизточния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища и минни дейности:

- Област Стара Загора - общини Раднево, Гълъбово;
- Област Сливен - Община Нова Загора.

Територии с ТЕЦ-ове, захранвани с лигнитни въглища:

- Област Стара Загора - община Гълъбово, местоположение на ТЕЦ AES 1 (700 MW), ТЕЦ 3 Countour Global (908 MW); Брикел ЕАД (200 MW), ТЕЦ Марица Изток 2 (1620 MW);
- Област Сливен - Община Нова Загора (част от производствените мощности на ТЕЦ "Марица Изток 2").

Територии, на които са разположени ТЕЦ-овете за топлинна енергия - Димитровград (област Хасково) и Сливен (област Сливен), Казанлък (област Стара Загора).³

Територии на донори (на общинско ниво) на пътуващата работна сила, заета в засегнатите енергийни и минни предприятия:

- Стара Загора, Раднево, Гълъбово, Нова Загора, Тополовград, Харманли, Ямбол, Симеоновград, Хасково, Димитровград, Сливен, Елхово, Любимец, Казанлък, Велинград, Свиленград, Тунджа, Кърджали, Мъглиж, Гурково, Опан, Чирпан,

³ ТЕЦ-ът в Казанлък не работи повече от пет години

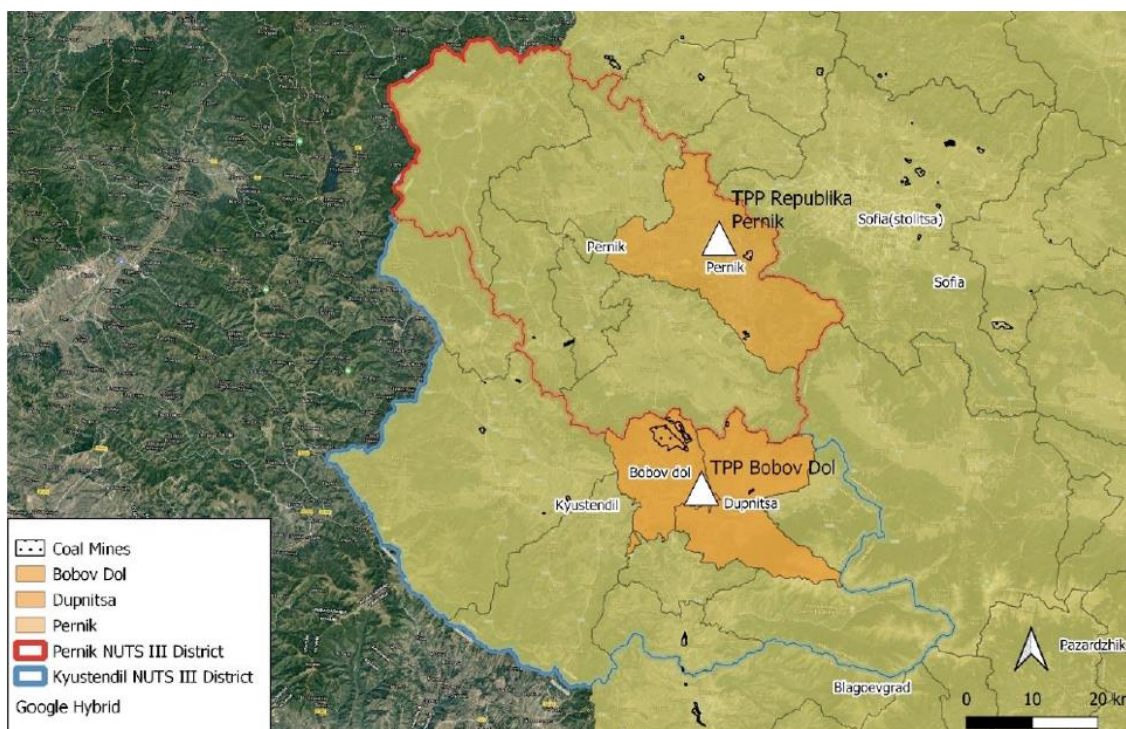
Николаево, Павел баня, Ивайловград, Маджарово, Минерални бани, Стамболово, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Стралджа, Котел, Твърдица, Ракитово, Смолян.

Област Кюстендил е най-уязвима от гледна точка на социално-икономически и демографски тенденции, тъй като процесът на постепенно преустановяване на добива на въглища и производството на електроенергия от въглища може да се проследи до последните две десетилетия. Междувременно не се планират нови работни места и икономически дейности.

В област Кюстендил най-засегнати са общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил. Предвижда се обаче справедливият преход към неутрална по отношение на климата икономика да обхване цялата територия на област Кюстендил с фокус върху въгледобивния и енергийния сектор.

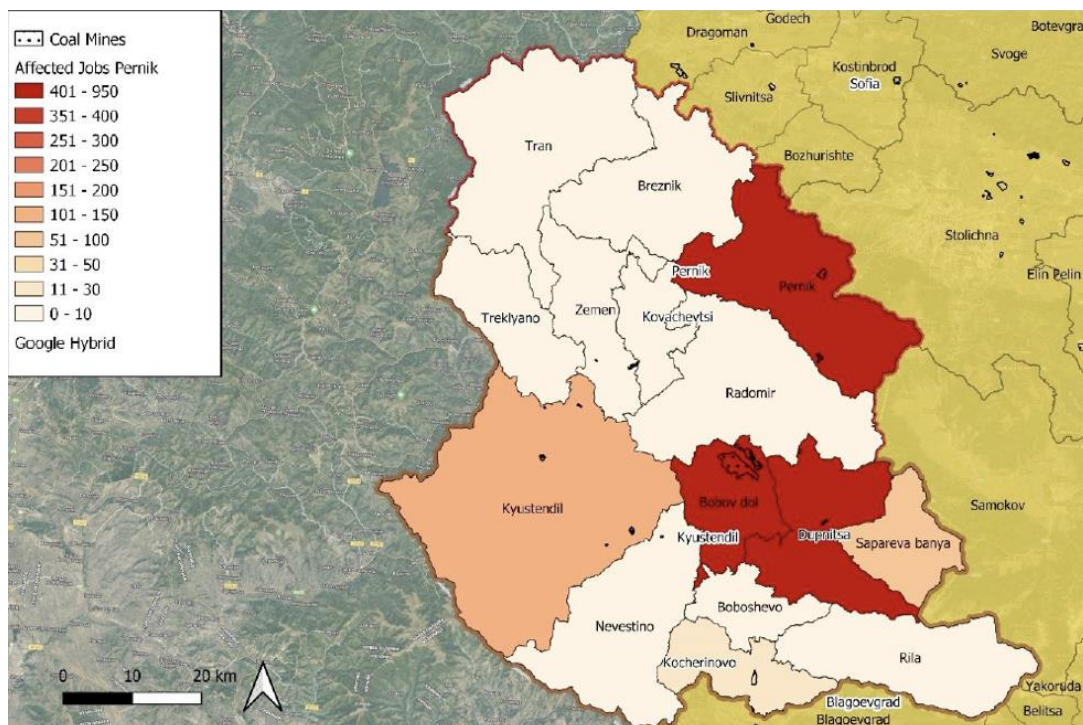
Териториалното разпределение на пряко⁴ засегнатите работни места е разнообразно на общинско ниво в област Кюстендил – най-висока е концентрацията на засегнатите работни места в общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил, докато останалите общини в областта са засегнати в по-малка степен.

Териториалното разпределение на пряко⁵ засегнатите работни места на общинско ниво в **област Перник** е съсредоточено в община Перник, а другата засегната община в областта по отношение на схемата за търговия с емисии (СТЕ) е Радомир.

⁴ Териториално разпределение на непряко засегнатата работна ръка и засегнатите домакинства не е налично.

⁵ Териториално разпределение на непряко засегнатата работна ръка и засегнатите домакинства не е налично.

Горната категоризация на най-засегнатите територии показва, че спирането на въглищните мини и ТЕЦ-овете засяга по-голяма територия, излизаща извън границите на отделните общини, в които се намират тези предприятия. Общините, които са донори на работна сила (пътуващите) също трябва да се считат за част от тези, които поемат социално-икономическите ефекти от прехода.

През 2020 г. работната сила на минно-енергийните компании е концентрирана в област Кюстендил – 1,5 хил. служители и едва 0,1 хил. служители пътуващи от други области. Най-засегнатите общини от гледна точка на загуба на работни места са:

- Дупница – 0.7 хиляди;
- Бобов дол – 0.5 хиляди;
- Кюстендил – 0.1 хиляди;
- Сапарева баня – 0.06 хиляди.

Като заключение най-засегнатите територии в Югозападния район са:

Територии с находища на въглища, експлоатирани в момента или вече експлоатирани, които се нуждаят от рекултивация (Номенклатура на икономическите дейности, рев. 2, сектор В) за преход към икономика с неутрален климат:

- Община Перник - находища и действащи въгледобивни мини;
- Община Бобов дол - находища и действащи въгледобивни мини.

Територии с ТЕЦ, нуждаещи се от рекултивация, промишлено преустройство и технологично пренасочване към друг енергиен източник (Номенклатура на икономическите дейности, рев. 2, сектор D) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

Община Перник - местоположение на ТЕЦ „Република“ (електрическа мощност - 105 MW, инсталирана топлинна мощност - 502 MW);

- Община Бобов дол – местоположение на ТЕЦ „Бобов дол“ (630 MW).

Територии, основни донори на пътуваща работна сила:

- общини Дупница, Кюстендил и Сапарева баня – за област Кюстендил.

- община Перник – за област Перник.

Въгледобивът в Кюстендилска област все още се осъществява с пълния капацитет на ТЕЦ „Бобов дол“ с местни въглища.

В област Перник има концентрация на служители (хиляда), които живеят предимно в град Перник и близките села на територията на община Перник.

Предстоящото въздействие върху работните места, декарбонизацията и прехода към неутралност по отношение, при отсъствието на смекчаващи мерки, ще бъде значително.

Позоваване: Член 6

1.3. Определяне на най-отдалечените региони и острови със специфични предизвикателства в рамките на териториите, изброени в раздел 1.1, и конкретните суми, отпуснати за тези територии, със съответната обосновка

Н/П

2. Оценка на предизвикателствата на прехода за всяка от идентифицираните територии

2.1. Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в)

Идентифициране на засегнатите икономически дейности и промишлени сектори, като се прави разграничение:

- *затихващи сектори, които се очаква да прекратят или значително да намалят своите дейности, свързани с прехода, включително съответния график;*

- *трансформиращи се сектори, които се очаква да претърпят трансформация на своите дейности, процеси и резултати.*

За всеки от двата вида сектори:

- *очакваните загуби на работни места и нуждите от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за уменията;*

- *потенциал за икономическа диверсификация и възможности за развитие.*

Стара Загора доминира в производството на електроенергия в България благодарение на ТЕЦ-овете, разположени на територията на областта. Равнището на безработица (2019 г.) е

най-ниското в България - 1,4 %, а средната годишна заплата (7 114 евро) е съпоставима със средната за страната и е най-високата в Югоизточния регион по NUTS 2.

Населението застарява и има опасност да намалее. През 2019 г. броят на населението в под трудоспособна възраст е 61 743 души (спрямо 66 694 души през 2010 г.), и продължава да намалява, докато населението в над трудоспособна възраст нараства (70 830 души през 2019 г. спрямо 64 275 души през 2010 г.). Очаква се тази тенденция да се запази и в бъдеще, като по този начин се създава предизвикателство за икономическия растеж и развитие в условията на намаляваща работна сила.

Ключовите икономически дейности в региона са ТЕЦ-овете и съпътстващите ги услуги. Освен това икономическата структура е представена от производството, строителството, търговията на едро и дребно.

Енергийният комплекс "Марица Изток" включва:

1. *"Мини Марица-изток"* - най-голямото дружество за добив на лигнитни въглища в България. То експлоатира три рудника, разположени на територията на община Раднево (рудник "Трояново-1" и рудник "Трояново-север") и община Гълъбово (част от рудник "Трояново-1" и рудник "Трояново-3"). Дружеството експлоатира лигнитния басейн "Марица изток" и има водеща роля в енергийния баланс на национално ниво. Мините осигуряват въглища за следните ТЕЦ-ове: ТЕЦ "Ей И Ес Гълъбово", ТЕЦ "Марица изток 2", ТЕЦ "Марица изток 3", както и за фабриката за брикети "Брикел".
2. *ТЕЦ "Марица изток 1"* - наричана ТЕЦ "Ей И Ес Гълъбово" - разположена на територията на община Гълъбово. Тя произвежда електроенергия от местни лигнитни въглища от басейна "Марица Изток" и осигурява над 350 работни места. Годишно ТЕЦ "Ей И Ес Гълъбово" използва средно над 5 млн. тона лигнитни въглища, което е между 23 и 27 % от годишното производство на "Мини Марица-изток". ТЕЦ "Ей И Ес Гълъбово" е с обща мощност 700 MW.
3. *ТЕЦ "Марица изток 2"* - разположена на територията на община Раднево. Тя произвежда електроенергия от местни лигнитни въглища и в нея работят над 2 300 души. Годишно централата използва средно 13,7 млн. тона въглища, което е 30-40 % от производството на мини "Марица Изток". След основната модернизация и рехабилитация на ТЕЦ-а през 2014 г. общата инсталирана енергийна мощност е 1 620 MW.
4. *ТЕЦ "Марица изток 3"* - наречена ТЕЦ "Контур Глобал Марица изток 3" - разположена в община Гълъбово. В ТЕЦ-а работят над 400 души. Общата мощност на ТЕЦ-а е 908 MW. Реконструкции/подобрения на ТЕЦ-а са извършени в периода 2004-2009 г., а също и през 2015 г. - в съответствие с регламентите на ЕС за емисиите. От ТЕЦ "Марица изток 3" са изградени два електропровода - междусистемни връзки с Република Турция.
5. *Фабрика за брикети и ТЕЦ "Брикел"* - намира се в община Гълъбово. Това е единствената брикетна фабрика в България. Дейността ѝ включва производство на електроенергия, производство на брикети и отопление. Във фабриката работят 1 280 работници, а инсталираната ѝ електрическа мощност е 200 MW.

Добивът на въглища и производството на електроенергия от въглища в област Стара Загора все още се осъществява с пълния капацитет на четирите ТЕЦ-а. Важно е да се подчертае, че

тези електроцентрали се захранват изцяло от находищата на въглища в същия регион, експлоатирани от местни минни компании. Местната екосистема на заетостта в минните дейности, производството на енергия от въглища и различни съпътстващи дейности ще бъде изправена пред значително въздействие от изпълнението на горепосочените ангажименти. Ето защо, при липса на компенсаторни мерки, предстоящото въздействие върху загубата на работни места, декарбонизацията и прехода към неутралност по отношение на климата ще бъде значително през всички ключови години в този регион.

Икономиката на областта е специализирана и в производството на военно оборудване, хранително-вкусовата промишленост, електрониката, СПА туризма, търговията на дребно, металообработването и каучуковата промишленост.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика в Стара Загора може да засегне до 80% от работните места в минните и енергийните предприятия, базирани на въглища. Социалният ефект ще бъде допълнително разширен от броя на непряко засегнатите членове на семействата (> 80 хил. души) и непряко засегнатите работни места (> 22 хил. или 80% от общия брой непряко засегнати работни места). През 2019 г. дялът на заетите в област Стара Загора е най-висок в секторите С по Номенклатурата за икономически дейности. Преработваща промишленост, Г. Търговия на едро и дребно, ремонт на автомобили и мотоциклети и В. Добивна промишленост. Тези данни показват, че преработващата промишленост играе важна роля в икономическия профил на област Стара Загора. Поради това може да се очаква, че по-голямата част от заетите в добива на въглища и производството на енергия от въглища ще се пренасочат към работни места в промишлеността след постепенното спиране на експлоатацията на ТЕЦ и мините.

Стара Загора е сред петте области с най-ниски нива на безработица в България и е на първо място в региона. Въпреки това в енергийния комплекс "Марица изток" значителна част от засегнатата работна сила наближава пенсионна възраст. Въпреки това до 90 % от пряко засегнатата работна сила ще продължи да бъде в трудоспособна възраст и ще бъде засегната от смущенията на пазара на труда през 2026 г. По-голямата част (~70-72% през периода 2016-2020 г.) от заетите работници в енергийния комплекс "Марица Изток" имат поне средно образование и умения за работа в промишлена среда. Стара Загора разполага с високообразована работна сила, което е контрапункт на структурния за цялата страна недостиг на квалифицирана работна ръка с висше средно образование. Например в минните и енергийните предприятия има концентрация на служители в следните категории труд: машинни оператори и монтажници (~ 35%) и квалифицирани производствени работници и сродни професии (~ 28%).

Дялът на населението с основно и по-ниско образование е най-нисък в Югоизточния регион NUTS 2. Анализът на учениците/студентите, разпределени по професионални категории, очертава, че повечето от тях учат за техници и приложни специалисти (~37% или 3730 ученици). Най-популярните професии в тази категория са следните: строителни работници, ветеринарни техници, техници по компютърни системи, техници по интернет приложения, машинни техници, техници по транспортни средства, приложни програмисти и ветеринарни лаборанти. Необходимо е да се подобри качеството на продукцията на системата за образование и обучение в областта, както и да се приведе в съответствие с потребностите на пазара на труда, за да се подпомогне привличането и задържането на инвестиции в сектори с висока добавена стойност.

Затихващи и трансформиращи се сектори:

Въгледобивните дейности, производството на енергия от въглища (включително електроенергия, топлинна енергия и пара), доставката на специализирано минно оборудване и спомагателните дейности в минното дело се считат за *затихващи сектори* съгласно изискванията за дефиниции на ФСП. Промяната на дела на заетостта ще се изразява в реструктуриране от секторите В и D на NACE към други дейности, което ще доведе главно до създаване на нови работни места и ще доведе до неутрална по отношение на климата икономика. Такива дейности и сектори ще бъдат напр. веригата за доставка на фотоволтаични панели (от сглобяване до рециклиране), електрическо оборудване и технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, електролизери за водород, допълнително оборудване за водород - тръби, клапани, автоматизация и т.н., оборудване за съхранение на електроенергия - батерии, инструменти, резервни части и др. Понастоящем по-голямата част от двата вида оборудване - за добив на въглища и за ВЕИ - основно се внася. Това трябва да се промени от трансформиращите се сектори, като се засили стратегическата автономност на Европа.

От друга страна, *трансформиращите се сектори* са тези, които ще могат да променят дейността си и да се адаптират към неутрална по отношение на климата икономика, напр:

- Производство на чиста енергия от възобновяеми енергийни източници и подпомагане на разработването на екологичен водород.
- Производство, дистрибуция, поддръжка и рециклиране на устройства за съхранение на енергия - батерии.
- Доставчици на специализирани инсталации за производство на електроенергия, машини, оборудване, софтуер и части.
- Подкрепящи дейности за производство на чиста енергия, напр. преквалификация, повишаване на квалификацията, дейности в областта на кръговата икономика, в съответствие с нуждите на развитието на бизнеса и във връзка с мерките за регионално икономическо развитие и със съдействието на синдикатите и др.

Прогнозното въздействие по отношение на засегнатите работни места през 2020-та и 2030-та години за областта се основава на анализ, извършен от независим консултант, нает от ГД "Реформи" на Европейската комисия, въз основа на сценарии за постепенно спиране на използването на въглища:

Индикативна хронология на засегнатите работни места в област Стара Загора

Област (хил.)	2022- 2024	2025	2026	2027	2028-2029	2030	2031-2037	2038
Затихващ сектор на енергийната промишленост на основата на въглища								
Пряко	-	-	1,5 – 1,8	-	-	0,0 – 1,0	-	1,5 – 2,0
Косвено	-	-	3,4 -4,2	-	-	0,0 – 2,4	-	3,5 – 4,5
Затихващ сектор на въгледобивната промишленост								
Пряко	-	-	2,5 – 3,6	-	-	0,0 – 1,0	-	3,5 – 4,1
Косвено	-	-	4,5 – 6,4	-	-	0,0 – 1,9	-	6,3 – 7,4
Общо	-	-	11,9–16,0	-	-	0,0 – 6,3	-	14,8–18,0

За област Стара Загора като референтни точки са взети две конкретни години - 2026 г. (намаляване на емисиите от въглищните ТЕЦ) и 2038 г. (най-късната планирана дата за приключване на поетапното извеждане от експлоатация), за да бъдат приведени в съответствие с очакваните промени, описани в глава I. През първата референтна година най-малко 12 хил. работни места ще трябва да бъдат прехвърлени към други икономически сектори поради намаляване на търсенето на въглища от ТЕЦ-овете. До 2038 г. се очаква да бъдат засегнати още 15 хил. работни места, тъй като преходният период продължава към завършване на постепенното спиране на използването на въглища. Таблицата по-горе показва, че концентрацията във времето на индикативния икономически ефект ще доведе до потенциална загуба на БДС в размер на 877 млн. лв. на годишна база, освен ако не бъдат предприети смекчаващи мерки. Въздействието върху местния пазар на труда ще бъде значително, тъй като минният и енергийният сектор са структуроопределящ икономически сектор и работодател. Тези сценарии са базирани на по-тежки мерки залегнали в предварителните версии на ПВУ, но могат да се ползват за целите на ФСП.

Тази благоприятна структура на уменията на работната сила следва да се запази и доразвие чрез постепенно премахване на интензивните на емисии икономически сектори и преминаване към предприятия, изискващи висококвалифицирани и средноквалифицирани служители. Добивът на въглища и производството на електроенергия от въглища включват служители с умения, свързани с индустрията в районите. Тези служители обаче ще трябва да се преквалифицират и да повишат квалификацията си, за да отговорят на нуждите на бъдещата икономика в резултат на процеса на преход.

Новите умения, които трябва да бъдат създадени, трябва да са свързани с чистата енергия и енергийната ефективност, в т.ч. фотоволтаични панели, електрическо оборудване и технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, хидролизатори за производство на водород, допълнително оборудване за водород, геотермално оборудване - тръби, клапани, автоматизация и т.н., оборудване за съхранение на електроенергия - батерии, инструменти, резервни части и др.

Освен това следва да се подкрепят други активни икономически сектори, за да се създават нови работни места и да се прилагат мерки за декарбонизация, като например производство на чиста енергия и мерки за енергийна ефективност, инсталиране на оборудване с по-голям капацитет и намаляване на емисиите на парникови газове, като същевременно се подкрепя цялостната диверсификация на икономическата дейност.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика ще засегне териториите в различни отношения. Регион Стара Загора има огромен потенциал за преход, основан на

интегрирана трансформация на активи, което би позволило запазването на енергийния профил на региона, качество на заетостта и добавена стойност на регионален принцип чрез реализиране на широкомащабни инвестиции и нови индустрии с висока добавена стойност в областта на чистите технологии, използващи потенциала на наличната инфраструктура, човешки капитал и земя. Освен това наличието на развита образователна инфраструктура, включително Тракийския университет, и регионален капацитет (Институт за устойчив преход и развитие, Агенция за регионално икономическо развитие и др.) правят Стара Загора изключително перспективен регион за научноизследователска и развойна дейност и иновации в областта на новите чисти технологии, както и за изграждане на модел на активно участие на местните заинтересовани страни в процеса на управление и осъществяване на прехода.

- Въгледобивните мини (откритите находища) и прилежащата земя ще се нуждаят от огромна рекултивация в мащаб, невиждан досега в България, която има огромен потенциал да осигури основа за трансформация и справедлив преход в региона. Обикновено дейностите по рекултивация изискват участието на голям брой работници и отнемат дълъг период от време за завършване, като по този начин се създава алтернативно използване на наличната работна ръка и оборудване от мините. Терените са предимно публична държавна собственост, тъй като фирмите, които ги експлоатират, имат концесионни договори.
- Рекултивирания терени (подготвени заедно със съответните елементи на техническата инфраструктура) могат да бъдат възможно място по-скоро за алтернативни инвестиции в чиста енергия - фотоволтаици или за промишлени обекти, а не за земеделие.
- Енергиен комплекс „Марица Изток“ ще се нуждае от промишлена конверсия и технологично пренасочване към други енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии, за да продължи да функционира като енергиен комплекс,
- Ще трябва да се въведат в експлоатация значителни ВЕИ мощности на цялата територия на страната. Такива мощности, включително слънчева, вятърна, геотермална, водородна и други технологии, ще трябва да бъдат изградени/произведени бързо и присъединени към мрежата. Рекултивирания големи терени ще представляват добра възможност за изграждане на такъв нов енергиен капацитет. Освен това в национален мащаб (включително в засегнатите региони) трябва да се определят приоритетни зони за изграждане на ВЕИ при опростени процедури.

Пътуващата работна ръка ще трябва да се пренасочи към нови работни места - текущата структура на работната сила, наета в сектори Б и Г на Номенклатурата на икономическите дейности, предоставя възможност за евентуално пренасочване към нови промишлени дейности (изискващи предимно средноквалифицирана работна ръка).

2.2. Потребности и цели за развитие до 2030 г. с оглед на постигането на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква г)

- *Необходимо е развитието да отговори на предизвикателствата на прехода;*

- Цели и резултати, които се очакват от изпълнението на приоритета за ФСП, включително очаквания принос по отношение на създаването и запазването на работни места.

Основната цел, която трябва да бъде подкрепена от ФСП, е преходът на региона към въглеродно неутрални сектори, основан на трансформация на активите. Под това разбираме, че искаме да използваме наличните регионални активи за преход. Тези активи включват голямата консолидирана площ земя, най-силната електропреносна мрежа в страната, високите технически умения на работната сила, транспортната инфраструктура, изключително ценното стратегическо местоположение, образователна инфраструктура, силни местни структури и капацитет и други. Тези активи трябва да помогнат на региона да се превърне във въглеродно неутрален индустриален център - както по отношение на процесите с нулево нетно съдържание, така и на индустриите, които обслужват бъдещата въглеродна неутралност.

За да постигне горната цел и в контекста на постигане поставените национални цели и да се използва ФСП за зелен растеж, декарбонизация и преход към неутрална по отношение на климата икономика, регионът ще трябва да предприеме стъпки за намаляване на зависимостта от източниците на емисии на парникови газове (енергетиката е основният източник на емисии на парникови газове - през 2020 г. на този сектор ще се падат 71,29 % от общите емисии, като основният източник е изгарянето на твърди горива - 49 %, следвани от течните горива с 35,3 % и газообразните горива с 13,7 %). Чистите технологии и чистата енергия са определени като подходящи дейности за развитие, които също допринасят за постигането на целта за декарбонизация - нисковъглеродна и устойчива мехатроника, химическа промишленост и производство на материали, ИКТ, селско стопанство, туризъм, производство и съхранение на електроенергия, рециклиране, услуги за енергийна ефективност и решения за устойчива мобилност.

За да се постигнат тези цели, за големите предприятия и МСП трябва да има различен тип подкрепа.

- В процеса на преход ще се използват големите технически умения на работната сила в мините и ТЕЦ-овете. Държавната компания „Конверсия на въглищни райони” ще наеме част от миньорите и работниците в ТЕЦ-овете, за да използват уменията им в процеса на рекултивация на кариерите за лигнитни въглища. МСП и големите предприятия в региона също ще се възползват от преквалифицираната и висококвалифицирана работна сила в резултат на мерките обект на подкрепа.
- Инвестициите в МСП следва да се съсредоточат върху създаването на нови работни места, ресурси и продукти, базирани на кръговата икономика, широко използване на ВЕИ и изграждане на капацитет за цифровизация, развитие на цифрови иновационни хъбове, роботизация и преквалификация на работната сила. Секторите C10-C12, C26 и C20 показват по-нисък ръст на заетостта, но имат голяма средна заетост, генерирана от едно МСП, което показва предимно средни предприятия. Те са определени като сектори с висок потенциал, които могат да бъдат приоритетно подкрепени, за да се стимулира предимно средносрочното икономическо развитие и диверсификация, като по този начин се укрепи устойчивостта.

Подкрепата за МСП трябва да бъде насочена към дружества, които имат потенциал да разпространят своя растеж сред други местни дружества въз основа на вертикални и хоризонтални връзки (интеграция). Това ще бъде основният двигател за създаване на

работни места, което се счита за потенциален фактор. Въпреки това потенциалната разлика в заетостта е значителна и подкрепата само за МСП няма да е достатъчна, за да замени загубата на работни места в резултат на прехода, следователно за област Стара Загора ще е необходима и подкрепа за големите предприятия.

- Инвестициите в големите предприятия следва да се съсредоточат върху дейности, които гарантират бързото създаване на нови работни места в отрасли, подкрепящи цялостния преход към нисковъглеродна икономика и насочени към нови енергийни технологии. В съответствие с горния анализ и предвид съществуващите умения, фокусът ще бъде върху индустриалния сектор, а именно производството на съоръжения за съхранение на енергия и промишлени стоки с чисти технологии, както и компоненти за новите чисти технологии. По този начин крайъгълен камък на Плана за справедлив преход за Стара Загора ще бъде предоставянето на стимули за привличане и създаване на големи предприятия, които да заместят икономическите дейности в региона, основани на въглищата.

Възобновяемите енергийни източници (фотоволтаици, вятър, зелен водород, геотермална енергия и биометан) и съоръженията за съхранение бяха определени като подходящ вид заместващо производство, което може да бъде разположено на мястото на настоящото производство на въглища или в непосредствена близост до него (напр. на мястото на рекултивирани земи от рудниците за лигнитни въглища), което може да запази местните характеристики на работната сила и моделите на придвижване и да запълни недостига на работни места, които не могат да бъдат осигурени от МСП. Това ново производство ще има и предимството да допринесе значително за широкомащабния енергиен преход в България, като осигури инфраструктура за съхранение и капацитет за чиста енергия.

Област Стара Загора е една от най-подходящите области за наземни фотоволтаични инсталации (с кумулативен технически потенциал за производство на ~ 15-20 GW), тъй като около 1/4 от площта на минния комплекс е рекултивирана и тези площи не влизат в конфликт със земеделски земи и защитени територии. Насърчаването на развитието на възобновяеми енергийни източници би могло да повиши инвеститорската привлекателност на България (включително на съответните засегнати райони) и да доведе до увеличаване на преките чуждестранни инвестиции. Мерките за насърчаване на ВЕИ и съхранението на енергия се допълват взаимно и целят да осигурят диверсификация на икономиката, да повишат заетостта и качеството на живот и да подкрепят целите за неутралност по отношение на климата. Също така, областта има потенциал да бъде един от водородните центрове на ЕС, произвеждащ зелен водород за топлинни процеси (отопление, производство на електроенергия, промишлени процеси и т.н.), както и за водородни клетки, генериращи електроенергия на борда на превозни средства или други устройства. Стара Загора вече е регистрирана като водеща инициатива за "Водороден хъб на ЕС" и като водородна долина.

Мерките, свързани с ВЕИ, ще бъдат допълнителен стимул за икономическата диверсификация чрез няколко интервенции по цялата верига на стойност. Например предприятията могат да се занимават с производство на електрическо оборудване за сектора на ВЕИ, като например производство на компоненти за решения за ВЕИ, по-специално за съхранение на енергия (например различни видове технологии за батерии, фотоволтаични панели, вятърни/водни турбини, термopомпи/топлинни помпи, биогаз, биомаса) и уреди и устройства, оборудвани с фотоволтаични панели и други ВЕИ. Подкрепата за индустриалното приложение на ВЕИ може също така да допринесе за развитието на икономическите сектори и да бъде от полза за целите на неутралността на климата. Например агрофотоволтаиците могат да се използват за подпомагане на селскостопанските

процеси (например чрез увеличаване на селскостопанските добиви в резултат на сянката, която слънчевите панели правят върху земеделските полета, захранване на помпени системи за вода за селскостопански цели и др.) Този вид агрофотоволтаични проекти следва да бъдат допълващо финансирани от ЕЗФРСР/ОСП, но също така ще доведат до намаляване на емисиите на парникови газове.

Що се отнася до резултатите, изпълнението на горепосочените мерки по ФСП се очаква да допринесат за постигането на следните три основни цели:

- прехвърляне на работни места към нови промишлени дейности от секторите в преход към тези с висок потенциал за създаване на БДС във връзка с решенията за ВЕИ, като например съхранението на енергия

- Масивна рекултивация на минните обекти, включваща голям брой работници, като по този начин се създава незабавна алтернативна възможност за използване на наличния трудов ресурс от мините и подходящи места за алтернативни инвестиции - фотоволтаични централи или индустриални обекти;

- Преминаване към други енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии чрез фотоволтаична енергия, зелен водород, геотермална енергия, вятърна енергия или биометан.

2.3. Съгласуваност с други съответни национални, регионални или териториални стратегии и планове

Позоваване: член 11, параграф 2, буква д)

- Стратегии за интелигентна специализация;

- Териториални стратегии, посочени в член 29 от Регламент (ЕС) 2021/...;

- Други регионални или национални планове за развитие.

Финансирането, предоставено в рамките на ФСП, е фиксирано и може частично да отговори на установените предизвикателства. В допълнение към ФСП има значителен принос от бюджета на ЕС чрез различни инструменти, включително Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд (КФ), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). Съществуват и няколко възможности за финансиране на национално равнище, които са насочени към някои от съответните стълбове и мерки в рамките на териториалните планове за справедлив преход.

Таблицата по-долу обобщава тази съгласуваност по отношение на:

1) Национален план за възстановяване и устойчивост, Стълб "Зелена България", Компонент "Кръгова и нисковъглеродна икономика", Реформи/инвестиции (допълнителни обяснения са дадени в глава 1):

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Улесняване и повишаване на ефективността на инвестициите в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- Разработване на определение и критерии за "енергийна бедност" за домакинствата в Закона за енергетиката;
- Енергийна ефективност на сградния фонд;

- Програма за финансиране на единични мерки за използване на енергия от възобновяеми източници в еднофамилни и многофамилни сгради;
- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ заедно със сметките за енергия;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ;
- Цифрова трансформация и развитие на информационните системи и системите в реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика;
- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и на механизмите за производство и доставка на водород;
- Схема за подкрепа на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз;
- Либерализация на пазара на електроенергия;
- Развитие на нисковъглеродна икономика и създаване на Комисия за енергиен преход и пътна карта за постигане на неутралност по отношение на климата;
- Декарбонизация на енергийния сектор;
- Създаване на държавно предприятие "Конверсия на въглищни региони" за успешен преход към заетост;
- Подобряване на корпоративното управление на държавните дружества в енергийния сектор;
- Схема за подпомагане на изграждането на минимум 1,4 GW ВЕИ и батерии;
- Развитие на използването на геотермална енергия в България за производство на електричество и топлина;
- Национална инфраструктура за съхранение на електрическа енергия от ВЕИ (RESTORE).

2) Програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд и други съответни области на политиката:

- Развитие на регионите;
- Конкурентоспособност и иновации в предприятията;
- Изследвания, иновации и цифровизация за интелигентна трансформация;
- Изследвания и иновации;
- Развитие на човешките ресурси;
- Образование;
- Околна среда;
- Транспортна свързаност;
- Техническа помощ.

3) Териториална стратегия за развитие на Югоизточния регион 2021-2027 г;

4) Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г. (в процес на разработване).

2.4. Видове предвидени операции

Позоваване: член 11, параграф 2, буква ж)

- *вид на предвидените операции и очакваният им принос за облекчаване на въздействието на прехода*

Инициативите в плана за действие за преход са в рамките на три стълба, които отразяват предизвикателствата и нуждите на област Стара Загора. Те също така са в съответствие със стълбовете и принципите на ФСП, водещи до неутрална по отношение на климата икономика, опазване на околната среда и дългосрочна устойчивост.

- **Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения** - подкрепя мерки, насърчаващи разработването и прилагането на нови устойчиви енергийни решения в съответствие с целите на прехода към неутралност по отношение на климата и икономическата диверсификация/създаването на работни места.
- **Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта** - подкрепя социалния преход. Това включва създаването на центрове за Професионално образование и обучение (ПОО), които да осигурят процеса на повишаване и преквалификация на съществуващата работна сила и преминаването към алтернативни, по-добри работни места.
- **Стълб 3 - Разнообразяване на местната икономика** - подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места, развитието на нови икономически сектори, създаването на нови работни места, стартирането и развитието на предприятия, включително научноизследователска и развойна дейност, с цел преминаване към нови работни места след постепенното прекратяване на секторите, свързани с минното дело и енергията от въглища и създаването на регионални транспортни връзки за бъдещото развитие на икономиката.
- **Хоризонталният приоритет е** насочен към повишаване на техническия капацитет на бенефициентите, за да се подобри качеството и процентът на одобрение на проектите за кандидатстване.

СТЪЛБ 1 - ИНДУСТРИЯ ЗА УСТОЙЧИВИ ЕНЕРГИЙНИ РЕШЕНИЯ

1. Рекултивация на кариерите за лигнитни въглища

Рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища, изисква умения, сходни с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници, както и управление на текущите дейности по добив на въглища паралелно с рекултивацията и планиране и подготовка на освободените терени за по-нататъшни промишлени дейности. Ограничаването на минната дейност, както и по-ранното от планираното затваряне на мините се отразява на по-ниско от планираното натрупване на финансиране за рекултивация на въглищни мини. Освен това съществуващите планове за рекултивация на въглищни мини не отразяват нито по-ранното от планираното затваряне на въглищните мини, нито нуждите от новопланирани

индустриални приложения на територията на кариерите. Следователно настоящите минни компании не са подходящи за управление на процеса на индустриален преход. За справяне с това се предвижда специално създадено държавно дружество „Конверсия на въглищни райони”. То е планирано като голямо държавно предприятие, което да поеме рекултивацията на въглищни мини и да подготви инфраструктура за нови промишлени дейности. То ще използва натрупаните досега средства за рекултивация на земя. То също така ще бъде бенефициент за подпомагащо финансиране, което ще обхваща пропуските при обичаен сценарий и при ускорения сценарий.

Планира се предприятието да бъде създадено през 2023 г., за да започне процесът по планиране. То ще изготви Генерален план за рекултивация на целия минен терен, включително вече изчерпани и частично рекултивирани територии. Фазата на планиране и подготовка, която включва планове за повторно наемане и за рекултивация, е предвидена за 2024-2025 г. Планът за повторно наемане ще бъде приложен след 2026 г.

Този подход ще осигури настоящите работници да бъдат наети в процеса на рекултивация, за да се осигури стабилна заетост, като същевременно получат допълнително обучение. Освен това нуждите от рекултивация са значителни, а рекултивацията е предпоставка за разкриване на част от критичния потенциал на комплекса "Марица Изток". Очаква се подкрепата да обхване разработването на генерален план за рекултивация, като се вземе предвид графика за ускорено затваряне, както и независим финансов одит за измерване на пропуските и за справедливо разпределяне на финансовата тежест в съответствие с принципа "замърсителят плаща". Мярката ще включва дейности за подобряване на рекултивирани земи за специфични икономически дейности, като например развитие на индустриални зони, изграждане на мощности за ВЕИ или устойчивото им използване за земеделие като надграждане на законовите задължения на концесионерите за рекултивация. Подпомагането е нужно предвид необходимостта от ускорена рекултивация в резултат на времевата рамка за спиране на използването на въглища.

2. Схема за подпомагане на създаването на мощности за производство и/или рециклиране на батерии.

Целта е да се привлекат един или повече големи инвеститори в областта на производството, да се осигури алтернативна заетост и да се гарантира енергийният преход на България. Очаква се инвеститорите да създадат мащабни местни производствени мощности за производство и/или рециклиране на батерии. Такива съоръжения могат да действат като котвени инвеститори за останалата част от региона и да генерират преки и непреки ползи за заетостта. Очаква се те да изискват умения, тясно свързани с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници. Подкрепата ще се предоставя на открита и конкурентна основа. Тя може да включва както подкрепа за оперативни, така и за капиталови разходи. Подкрепата за оперативни разходи ще бъде приоритизирана, за да се осигури възможно най-голям ефект върху устойчивата заетост. Предвижда се да включва разходи за възнаграждения, за да се покрие разликата във възнагражденията на работниците, идващи от западащите сектори, както и целево обучение за преквалификация и повишаване на квалификацията на работници, които преди това са били ангажирани в дейностите по въгледобива и минното дело. Подобни мерки допълват мащабните поръчки на системи за съхранение на енергия, финансирани по линия на Плана за възстановяване и устойчивост

на България, който предоставя значителни стимули за създаване на местен производствен капацитет за доставка първо в страната, а след това и за износ, за да се отговори на прогнозирания висок ръст на търсенето на системи за съхранение на енергия в целия ЕС (вж. Доклад за съхранението на енергия в ЕС). Създаването на производство на батерии, както и проектът RESTORE по ПБУ ще бъдат предмет на конкурентни тръжни процедури.

3. Подкрепа за създаването на индустриални паркове за чисти технологии (с нулеви емисии)

Подкрепа за разширяване или създаване на индустриални паркове, съсредоточени върху решения в областта на чистите технологии, които ще са лицето на трансформацията на региона. Такива решения използват уменията на работната сила, която е най-пряко засегната от прехода. Ще се предоставя и насърчава подкрепа за специализация в подсектори с най-голям местен потенциал, като например мехатроника, химикали, производство на електрическо оборудване, чисти технологии и съхранение на енергия. Подкрепата ще бъде насочена към големи предприятия, МСП и стартиращи предприятия. Предвидените допустими разходи включват създаването на вътрешна техническа инфраструктура, както и на социални и административни съоръжения. По-специално, подкрепата може да бъде насочена към съоръжения за местно производство и съхранение на електроенергия (включително индустриални паркове с нулеви емисии), центрове за работа в мрежа, бизнес инкубатори, цифровизация. Конкретните реализации на тази мярка могат да включват създаването на нов индустриален парк в комплекс "Марица Изток", подкрепа за развитието на съществуващи индустриални паркове в близост до Стара Загора и/или превръщането на парцела на летище Стара Загора в логистичен и индустриален парк с нулеви емисии и свързване с районите на Раднево и Гълъбово, където е разположена по-голямата част от енергийната инфраструктура и привличане и подкрепа на инвеститори за установяване на производства в областта на чистите технологии.

4. Схема за подпомагане на фотоволтаични паркове със съхранение на енергия

Тази мярка ще подпомогне декарбонизацията на енергийния сектор в страната, като в същото време ще има за цел да превърне приоритетно комплекса "Марица Изток" в по-екологичен производител на енергия, като същевременно запази ключовата му роля в производството на енергия за страната. Целта е да се използват уникални активи по отношение на консолидираната собственост върху мащабни нарушени терени от рекултивирани кариерни площи, подходящи например за инсталации за слънчева енергия, соларни системи за централно отопление, соларни технологии за производство на топлинна енергия. Допустимите разходи потенциално ще покриват спомагателна инфраструктура, като например изграждане на мрежа за пренос и съхранение на енергия, както и недвижими имоти. Очаква се въздействието върху заетостта да обхване както етапа на строителство, така и етапа на поддръжка, както и да обучи работници за разработване на проекти за ВЕИ, съхранение на енергия и водород в други части на региона и страната. Тази мярка допълва горепосочената мярка за рекултивация на кариерите за лигнитни въглища, както и мерките за насърчаване на ВЕИ и създаване на пътна карта за водорода, както е предвидено в други фондове на ЕС, които ще подпомогнат декарбонизацията на някои отрасли с интензивно използване на изкопаеми горива, като например отоплението, транспорта, металургията и

производството на торове. Фотоволтаичните системи ще бъдат инсталирани приоритетно върху рекултивирани терени. Схемата ще е отворена и за големи предприятия.

5. Схема за подпомагане на интегрираното използване на зелен водород – широкомащабни интегрирани проекти

Подкрепата ще бъде насочена към използването на зелен водород като средство за съхранение на енергия, топлинен и/или химичен агент, което се очаква да привлече инвестиции от напреднали и високотехнологични индустрии от „трудни за намаляване сектори“ (химически, транспорт, торове и т.н.). Това включва производство и инсталиране на водородни електрически клетки, хидролизатори за газ ННО за обществено отопление, транспорт и друго водородно оборудване, както и съоръжения за производство на амоняк за селскостопански торове с нулеви емисии, необходими за преминаването към водород като енергиен източник.

Що се отнася до зеления водород, очаква се подкрепата да бъде насочена към технологии и механизми за производство, съхранение и доставка на водород в съответствие със Стратегията за използването на водорода за неутрална по отношение на климата Европа, включително доставка на оборудване и разработване на софтуер, изграждане на капацитет, обществени информационни кампании и мерки за повишаване на осведомеността. Схемата ще е отворена и към големи предприятия.

Примерен интегриран широкомащабен проект по тази схема е проектното предложение на B-Lion за Зелена водородна долина, представено и обсъдено с Hydrogen Europe.

6. Подкрепа за производството и разпределението на биометан и производството на енергия от вятърни турбини

Биометанът се използва като алтернативно гориво с ниски емисии и създаващо работни места, на базата на органични остатъци - за промишлени цели. Биометанът ще отговаря на критериите за устойчивост на региона, определени в Директива (ЕО) 2018/2001 относно насърчаването на използването на енергия от възобновяеми източници. Спазването на критериите за устойчивост подлежи на доказване от страна на кандидатите по схемата за подпомагане.

Схемата ще подпомага намаляването на емисиите на парникови газове. Обхватът на операцията ще изключи селскостопански остатъци и/или селскостопански отпадъци.

Производството на енергия от вятърни турбини ще се използва като алтернативна енергия с ниски емисии и като източник на работни места. Схемата ще подпомогне намаляването на емисиите на парникови газове и ще допринесе за декарбонизацията на местната икономика и ще е отворена и за големи предприятия.

СТЪЛБ 2 - СОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И ПОДКРЕПА ЗА ЗАЕТОСТТА

7. Картографиране на уменията на засегнатата работна сила

Не е направена подробна оценка на уменията и компетенциите на съществуващия персонал на ТЕЦ-овете и въглищните мини, но се счита за много важна за успешното моделиране на мерките за преквалификация и повишаване на квалификацията на засегнатата работна сила в трите региона. Тази дейност ще се реализира на два етапа:

1. Фаза на програмиране

Министерството на енергетиката е започнало процеса на институционализиране на дейността. Предстои създаването на работна платформа с тясното участие на синдикатите, бизнеса и ключови местни заинтересовани страни. Това ще подготви концепцията и основата за втория етап.

2. Фаза на изпълнение

Тази фаза включва работа на терен за картографиране на уменията и потенциал за развитие на работниците. За тази фаза ще се използва финансиране от ФСП.

Дейността може да се осъществи със съдействието на Института за устойчив преход и развитие - създаден с решение на Министерския съвет през 2021 г., който включва голям брой представители, като публични и местни власти, социални партньори, индустрия, академични среди, неправителствени организации .

Създаването на междурегионални центрове за професионално обучение и обучение за преквалификация и повишаване на квалификацията ще се базира на резултатите от картографирането на уменията. Резултатите ще отразяват регионалните специфики и предложените мерки ще бъдат съобразени с конкретните нужди и потенциал на област Стара Загора.

8. Междурегионални центрове за професионално обучение и образование

Преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места. Центровете ще бъдат фокусирани върху работата с миньори и служителите на ТЕЦ-овете. Дейностите могат да включват картографиране на квалификацията, предвиждане на умения, придобиване на нови умения, подобряване на качеството на образованието и квалификацията, подкрепа за бъдещи умения, подкрепа за професионално обучение, обучение на обучители. По отношение на активното подпомагане на търсещите работа лица мерките могат да включват кариерно консултиране и услуги за подпомагане на намирането на работа. Специални мерки ще бъдат обмислени за групите в неравностойно положение и за младежите. Един от центровете ще бъде специално посветен на процеса на рекултивация и други дейности, свързани с прехода.

9. Мерки за енергийна ефективност за справяне с енергийната бедност

Мярката ще подкрепя мерки за енергийна ефективност в жилищни сгради с акцент върху енергийно бедните и уязвимите потребители с оглед справяне с енергийната бедност. Това включва саниране на сгради, внедряване на възобновяеми енергийни източници в съществуващи сгради, отоплителни и климатични инсталации. Такива мерки ще смекчат въздействието на процеса на преход чрез облекчаване на натиска върху нарастващите

енергийни разходи и ще запълнят произтичащите пропуски в производството на енергия чрез комбинация от интервенции за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. Интервенциите за енергийна ефективност ще допринесат за намаляване на потреблението на енергия, като по този начин ще допринесат за намаляване на въглеродния отпечатък в региона.

Настоящата мярка е в съответствие с ПВУ, съгласно който дефиницията за енергийна бедност ще бъде включена в националното законодателство за целите на приоритетно третиране на обхванатите от дефиницията лица при изпълнението на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност.

СТЪЛБ 3 - РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

10. Диверсификация и адаптиране на предприятията към икономическия преход

Целенасочена подкрепа за местните предприятия с цел адаптиране към техните нужди и ниво на развитие. Фокусът е върху това да се гарантира, че компаниите могат да се адаптират и интегрират във веригата на стойността на новите икономически дейности, посочени по-горе. Следователно целта е да се подкрепи заетостта в региона, който е засегнат косвено от прехода. Подкрепата може да включва подкрепа за закупуване на ново оборудване и осигуряване на специализирано обучение на персонала, както и за нематериални активи; мерки за енергийна ефективност, както и подкрепа за цифровизацията на предприятията. Фокусът ще бъде насочен към сектори, определени като приоритетни за региона, като мехатроника, химическа промишленост, селско стопанство, промишлени ИКТ решения, производство на електрически компоненти и чиста енергия. Не на последно място, мярката ще позволи и интелигентна и устойчива местна мобилност. Схемата ще отворена и към големи предприятия.

11. Подкрепа за научни изследвания и иновации за предприятия

Мярката ще подкрепя научноизследователските и развойни дейности в МСП, свързани с тяхната продуктова специализация по отношение на кръговата и неутралната по отношение на климата икономика.

Тази мярка включва също подкрепа за сътрудничеството между академичните среди и бизнеса, включително чрез иновативни технологични центрове, които ще осигурят благоприятна среда за привличане на изследователи и кариерно развитие, както и първокласна инфраструктура за укрепване и надграждане на експертния опит и способностите за разработване на висококачествени научни резултати и превръщането им в иновативни продукти, системи и услуги. Тези центрове ще предоставят и целенасочена подкрепа за развитието на научноизследователската и развойната дейност в стартъпи и за подпомагане на пазарната реализация на техните изследвания, включително чрез регистрация на интелектуална собственост и развитие на екосистема (насърчаване на предприемачеството, консултантски услуги и бизнес инкубатори).

ХОРИЗОНТАЛЕН СЪЛЪБ: ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Техническа помощ на МРРБ като управляващ орган (УО) на ПРР 2021-2027 г. за ефективното управление и използване на ФСП - индикативен неизчерпателен списък на допустимите дейности/мерки, включително за управление, мониторинг, оценка, визуализация и комуникация:

- Организиране на периодично обучение на персонала на заинтересованите страни, като работни срещи, учебни пътувания и семинари, насочени към обмен на опит и добри практики; Техническа помощ / консултантски услуги / специализирана експертиза от външни организации / експерти в отговор на специфичните нужди на бенефициентите
- Изследвания, предпроектни проучвания, проучвания на потенциала на МСП на областно ниво, други анализи и др. и набор от проекти, свързани с процеса на преход
- Подкрепа за добре функциониращ правителствен механизъм и ключови заинтересовани страни за улесняване на прехода към неутрална по отношение на климата икономика (напр. агенции за регионално развитие)
- Обучения за местна/регионална администрация с цел проектиране и изпълнение на проекти за справедлив преход.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква з)

Да се попълни само ако се предоставя подкрепа за производствени инвестиции в предприятия, различни от МСП:

- индикативен списък на операциите и предприятията, които ще бъдат подкрепени, и за всяко от тях обосновка на необходимостта от такава подкрепа чрез анализ на различията, показващ, че очакваните загуби на работни места ще надхвърлят очаквания брой създадени работни места при липса на инвестиция

Както бе показано по-горе, Стара Загора ще бъде регионът, който ще бъде най-силно засегнат от прехода към нисковъглеродна икономика. Сегашният икономически модел зависи от приноса на големите предприятия, а именно мините и няколко ТЕЦ-а, по отношение на добавената стойност, заплатите и заетостта в региона.

Направеният анализ на пропуските показва лимита на МСП да поемат служители, които евентуално могат да загубят работата си поради прехода и от друга страна да създадат достатъчно потенциал за бъдещото икономическо развитие на региона. Следователно големите предприятия се считат за гръбнакът за преход, базиран на активи, докато МСП ще поемат ефекта на преливане.

Като се има предвид дълбокото въздействие върху работните места, което може да се очаква още до 2026 г. (вж. раздел 2.1), е абсолютно необходимо като изключение да се позволи подкрепа за големите предприятия от страна на ФСП.

Анализ на пропуските

В съответствие с Работен документ на ЕК (2021) 275 окончателен, в този раздел се представя анализ на разликата между очакваните загуби на работни места и потенциалното създаване на работни места без подкрепа за големите предприятия. Избраната методология, в съответствие с предоставените насоки, се основава на историческите данни за създаването

на работни места от МСП на територията. В таблицата по-долу е представен анализът на МСП в област Стара Загора по отношение на общия ръст на заетостта и средногодишния потенциал за заетост от нови МСП за два периода - в дългосрочен план (2010-2019 г.) и в средносрочен план (2015-2019 г.) преди COVID-19. В таблицата са очертани тенденциите в заетостта, които показват потенциала на МСП за създаване на работни места. След това той е сравнен с потенциалния диапазон на потенциалните загуби на работни места поради прехода, изчислен по-горе в раздел 2.1, където е представена конкретна обосновка.

Анализ на генерирането на заетост от МСП в област Стара Загора

Период	Средна заетост на година	Среден годишен темп на растеж на заетостта	Средна годишна заетост за едно МСП	Общ брой създаден и МСП	Среден брой създаден и МСП на година	Общ ръст на заетостта	Темп на растеж на заетостта
2010-2019	58,104	3.41%	4.62	9,337	934	17,338	35.07%
2015-2019	63,798	3.09%	4.16	5,547	1,109	7,598	12.84%
2019-2020	61,713	-7.59%	-	-	-	-5,067	-7.59%

Източник: Икономически годишник на област Стара Загора за 2021 г., анализ на PwC

Както бе показано по-горе, съществува значителен потенциал за увеличаване на заетостта чрез МСП. Въпреки това за сравним четиригодишен период (2015-2019 г.) емпиричните данни сочат, че около 7500 работни места са били създадени от МСП. Това трябва да бъде съпоставено с повече от 12 000 работни места, които се очаква да бъдат засегнати. Следователно при липсата на каквито и да било мерки, освен подкрепа за МСП, е вероятно да остане недостиг от между една трета и една втора от засегнатите работни места. Ето защо това дава сериозни основания за подкрепа на големите предприятия, която е необходима за подпомагане на създаването на работни места в област Стара Загора.

Предвидени операции

Предвидените операции трябва да допълват профила на уменията в региона, да осигуряват значителен и непосредствен принос за създаването на работни места и да допринасят за прехода към неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г.

Въз основа на този критерий се очаква операциите да бъдат насочени и към големи предприятия, както е описано по-горе.

По този начин ще бъде постигнато бързото създаване на голям брой работни места в региона, като същевременно се полагат основите за бъдещо развитие на капацитета за ВЕИ в региона и в страната. По-специално, изискваните умения в голяма степен допълват профила на уменията на работната сила в региона, по-специално на служителите в минната индустрия.

Освен това привличането на голям производствен капацитет за батерии може да послужи като основен инвеститор, който да позволи развитието на местен индустриален парк, структуриран около чистите технологии. В допълнение, това до голяма степен допълва мерките, предвидени в българския План за възстановяване и устойчивост, по отношение на закупуването на мрежови съоръжения за съхранение на енергия.

Поради това предварителната подкрепа за големите предприятия е оправдана въз основа на необходимостта, доказана от анализа на пропуските, както и въз основа на осигуряването на база за реализиране на средносрочните мерки, предвидени по-горе.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква й)

- синергии и допълняемост на предвидените операции с други съответни програми на Съюза по цел "Инвестиции за работни места и растеж" (подкрепа на процеса на преход), други финансови инструменти (Фонда на Съюза за модернизиране на търговията с емисии) за посрещане на установените нужди за развитие

Стълб 1 –Индустрия за устойчиви енергийни решения:

• Национален план за възстановяване и устойчивост - НПВУ

Докато НПВУ ще подкрепя инвестиции във водеща инфраструктура извън промишлените паркове и зони (пътища, електричество, вода и канализация) и частично в тях (едни и същи видове инвестиции), за да се осигури свързаност, ФСП ще се намеси на територията на парковете и зоните, подкрепяйки всякакъв тип инфраструктурни инвестиции, необходими за допълване на инвестициите по НПВУ. Инвестициите от ФСП няма да се ограничават само до основната инфраструктура (паркове и алеи) и производствени сгради, но могат да подкрепят и всички други видове мерки, допустими за финансиране – жилища, детски градини и училища, инфраструктура за зареждане за зелен транспорт. Проекти, получаващи подкрепа по НПВУ, могат да получат допълнителна подкрепа от ФСП (за допълнителни мерки, които не се подкрепят по НПВУ).

НПВУ допълва ФСП в подкрепата за изграждането на ВЕИ (фотоволтаични панели) и инсталации за съхранение на енергия (т.е. батерии), за да отговори на нуждите на енергийния преход и съответното преминаване към ВЕИ. НПВУ също така разглежда мерки за намаляване на административната тежест и предоставяне на стимули за използване на ВЕИ (т.е. Националния фонд за декарбонизация). Инвестициите в НПВУ са широкомащабни, докато ТПСП се фокусират върху пилотно използване на ВЕИ и подкрепа за сектора на чистата енергия и развитието на неговата верига на стойността в засегнатите територии. Освен това целта, залегнала в НПВУ за ВЕИ, няма да бъде постигната с наличното финансиране в ПВУ за ВЕИ, водород и биогаз, т.е. НПВУ поставя като цяло по-амбициозна цел от ключовите инвестиционни етапи, предмет на подкрепа, които трябва да бъдат постигнати (3,5 GW нови ВЕИ до 2026 г., като 1,4 ВЕИ с инсталирани на същото място батерии, подкрепени по инвестиционна схема на НПУ). Следователно наличното финансиране от ФСП ще допълни усилията на ПВУ, за да се сведе до минимум пропуските за постигане на целта за ВЕИ. Освен това има ясно разграничение на допустимостта на разходите. По отношение на ВЕИ и батерии, МВУ ще финансира само разходите за батерии в комбинирани проекти на ВЕИ и батерии. Финансирането от ФСП е предвидено за фотоволтаични паркове, спомагателна инфраструктура и съхранение.

Инвестиция 9 на НПВУ е насочена към една от идентифицираните бариери пред развитието на ВЕИ сектора в България – геотермалния енергиен потенциал. Инвестицията предвижда изследователска дейност и пилотен проект за производство на топлинна и електрическа енергия от геотермална енергия, което ще даде началото на развитието на геотермалния сектор в страната. Съгласно ТПСП на Кюстендил, Дейност 7 е допълнение към ПВУ доколкото ще бъдат използвани резултатите от проучването и има за цел да финансира използването на геотермална енергия за производство, селско стопанство и производство на енергия/централно отопление.

Реформа 7 на компонента е фокусирана върху регулаторната рамка, необходима за улесняване на развитието на водородните технологии, и е ключова предпоставка за постигане на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката. НПВУ допълва ФСП в подкрепата за пилотни проекти за развитие, позволяващи въвеждането на зелен водород и биогаз с приложение в промишленото производство, както и за бъдещата им употреба в транспорта и производството на електроенергия и топлина. Само малки демонстрационни проекти ще бъдат финансирани по ПВУ, докато от ФСП ще бъдат допустими по-мощни проекти и ще се дава приоритет на интегрирани проекти (производство и използване).

- **Програма „Развитие на регионите“ - ПРР 2021-2027**

И двата приоритета 1 и 2 на ПРР включват пътна инфраструктура, която осигурява пряка допълняемост на ТПСП, тъй като ФСП не подкрепя транспортна инфраструктура. Транспортната свързаност е ключов фактор за развитието на промишлените паркове и повишаването на тяхната привлекателност за инвеститорите, следователно ПРР може да подпомогне изграждането на пътища (извън мрежата TEN-T), които свързват потенциални индустриални паркове с главната пътна мрежа на България.

ПРР 2021-2027 включва дейности като обновяване на транспортната инфраструктура, включително инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на градския обществен транспорт (зарядни станции), както и закупуване на нов, екологичен подвижен състав за градски транспорт. Тези мерки за устойчива мобилност ще допълнят мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, и ще подобрят достъпа на работната сила до бъдещите индустриални паркове по неутрален по отношение на климата начин.

ПРР 2021-2027 осигурява допълняемост на ФСП чрез финансиране на пътна инфраструктура за пътища извън мрежата TEN-T, като по този начин подобрява регионалната транспортна свързаност и трудовата мобилност.

Стълба 2 – Социална подкрепа и подкрепа за заетостта

- **Програма „Образование“ - ПО 2021-2027**

Програма „Образование“ предвижда мерки за въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии с цел отчитане на реалните нужди на пазара на труда и въвеждане на гъвкави пътища за реинтеграция в професионално образование или обучение съвместно с работодателите, включително чрез задочно, вечерно и дистанционно обучение.

ТПСП подпомагат качеството на образованието и неговата адекватност на пазара на труда в засегнатите територии. Такава подкрепа е обвързана с нуждите от развитие на прехода (вкл. активно участие на заинтересованите страни – напр. партньорства със синдикати, НПО, изследователски организации). Това включва: извършване на дейности в областта на предвиждането на уменията, картографиране на компетенциите за нуждите от обучение на засегнатите уязвими групи във връзка с въвеждането на нови технологии и разработки на предприятия, което позволява икономическа диверсификация и преход към нисковъглеродна икономика, докато програмата „Образование“ подкрепя мерки за въздействието на образованието върху пазара на труда на национално ниво. Програма „Образование“ може да допълни ФСП с финансиране от безвъзмездни средства и финансови инструменти.

- **Програма „Развитие на човешките ресурси“ - ПРЧР 2021-2027**

ПРЧР има за цел подобряване на достъпа до мерки за заетост и за активиране на всички търсещи работа, по-специално младежи чрез прилагане на гаранция за младежта, дълготрайно безработни и групи в неравностойно положение на пазара на труда и неактивни хора, насърчавайки самостоятелната заетост и социалната икономика.

Като се има предвид сходството във вида на мерките по ПРЧР и ФСП, разграничението между инструментите ще се извърши на ниво отделен участник или отделен проект/бенефициент. ПРЧР следва да допълва инвестициите по ФСП чрез хоризонтални мерки, които ще бъдат достъпни и за други предприятия и физически лица, извън засегнатите от зеления преход.

Стълб 3 – Разнообразяване на местната икономика

- **Фонд за иновации**

Целта на Фонда за иновации е да даде възможност за търговска демонстрация на иновативни технологии с ниски въглеродни емисии, целящи да предоставят на промишления пазар решения за декарбонизиране на Европа и подпомагане на нейния преход към неутралност по отношение на климата. Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в иновативни нисковъглеродни технологии и процеси в енергоемки индустрии, включително продукти, заместващи въглеродно интензивни индустрии; иновативно производство на възобновяема енергия, съхранение на енергия. Фондът за иновации подкрепя изключително иновативни технологии и големи водещи проекти, които могат да доведат до значително намаляване на емисиите. Фондът подкрепя напълно разработени междусекторни проекти за иновативни нисковъглеродни решения в множество сектори (включително индустриална симбиоза).

Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в улавяне и използване на въглерод (CCU) и изграждане и експлоатация на улавяне и съхранение на въглерод (CCS). Те се считат за ключови технологии, създаващи потенциална възможност за прехода от въглища, тъй като се очаква значителен дял от базирания на въглища енергиен капацитет да бъде поддържан от CCS/CCU технология от 2026 г. нататък.

- **Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027**

Със своя фокус върху научноизследователската и развойна дейност Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 има висок потенциал за синергия с мерки, включващи наука и решения за климата, енергийни доставки, системи, мрежи и съхранение на енергия, сгради и промишлени съоръжения в енергиен преход, общности и градове, чисти, безопасни и с достъпен транспорт и интелигентна мобилност.

В случай на дублиране ще се приложи секторно разграничаване, като ТПСП се фокусират върху идентифицираните сектори с висок потенциал на трите въгледобивни района, а „Хоризонт Европа“ предоставя подкрепа за други сектори в районите. В случай че във въглищните региони са идентифицирани инвестиционни възможности, които ще надхвърлят финансирането от ФСП, „Хоризонт Европа“ може да предостави допълнително допълващо финансиране към ФСП.

- **Програма LIFE 2021-2027**

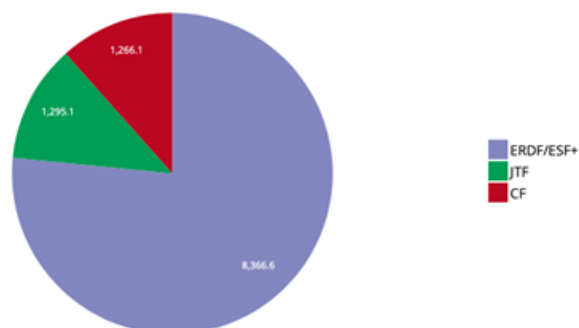
LIFE съфинансира проекти в сектора на околната среда, особено в областта на кръговата икономика, включително възстановяване на ресурси от управление на отпадъци, вода, въздух, шум, почва и химикали, както и управление на околната среда. Програма LIFE би могла да допълни дейностите за кръгова икономика, предвидени в ТПСП, като предостави допълнително безвъзмездно финансиране към това, предоставено от ФСП.

Подкрепа за България от Модернизационния фонд на ЕС

Member States	Share as per Annex IIb of ETS Directive	Allowances as per Article 10(1) of ETS Directive	Transfers from Article 10(2)(b) ETS Directive (solidarity)	Transfers from Article 10c ETS Directive	Total transfers Article 10(2) (b) (solidarity) & Article 10c	Total
Bulgaria	5.84%	16 095 825	0	0	0	16 095 825

Източник: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/funding-climate-action/modernisation-fund_en

2021-2027 г. - Цел: Инвестиции в работни места и растеж - Първоначално отпуснати средства от ЕС за програмиране (по текущи цени) за България

Източник: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2021-2027-Finances/2021-2027-Investment-in-Growth-and-Jobs-goal-EU-al/wdpj-83ce>

Позоваване: член 11, параграф 2, буква к) и член 11, параграф 5

- синергии и допълняемост с планираната подкрепа от другите стълбове на механизма за справедлив преход

- сектори и тематични области, които се предвижда да бъдат подкрепени по другите стълбове

Предвижда се по Стълб 2 да бъдат финансирани следните дейности:

- Инсталации за улавяне и съхранение на въглерод (CCS) и инсталации за улавяне и оползотворяване на въглерод (CCU);
- Инсталации за производство на енергия от отпадъци;
- Инвестиции за декарбонизация в ТЕЦ;
- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСР, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти.
- Инвестиции в изследователски и иновационни дейности, включително университети и обществени изследователски организации, и насърчаване на трансфера на модерни технологии. Тези инвестиции ще бъдат осъществени чрез финансови инструменти, което осигурява допълнително финансиране от ФСП.
- Инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност, които биха допълнили развитието на индустриалните зони, по-специално на тяхната цифрова свързаност, чрез поддържане на широколентови връзки за високоскоростен интернет. Стълбът предвижда инвестиции чрез финансови инструменти, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства, предоставени от ФСП.
- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001/194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП.
- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСР.

Предвижда се по Стълб 3 да бъдат финансирани следните дейности:

- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти.

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП.

- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСП.

3. Механизми за управление

Позоваване: член 11, параграф 2, буква е)

3.1. Партньорство

- *Договорености за участие на партньорите в подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на териториалния план за справедлив преход;*
- *Резултат от обществената консултация*

За да се спази принципът на партньорство, да се осигури местна ангажираност, да се гарантира, че Териториалните планове за справедлив преход (ТПСП) съответстват на местните нужди, и да се осигури гладкото им изпълнение, България предвижда създаването на регионален механизъм за партньорство чрез създаването на Областна комисия по Справедлив преход (ОКСП) за област Стара Загора.

Тя ще улесни прилагането на подхода "отдолу-нагоре", като предложи конкретни мерки, инициативи, планове за действие и инвестиции в съответствие с нуждите на областта и общините и ангажираността на местните заинтересовани страни и потенциални партньорства.

ОКСП ще участва на ранен етап за приоритизирането на проектните фишове и целите на ФСП, доклади и анализа на постигането на целите на ФСП.

Ключов приоритет за България е постигането на целите на Европейската зелена сделка. През 2020 г. към Министерския съвет на България е създаден Консултативен съвет за Европейска зелена сделка (КСЕЗС) към Министерския съвет, който отговаря за националните приоритети в областта на енергийната и климатичната сигурност, ускореното устойчиво

икономическо развитие, социалната справедливост, опазването, възстановяването и адаптирането на околната среда.

- МРРБ е отговорно за изпълнението на мерките от ТПСР, финансирани чрез ФСР в рамките на ПРР 2021-2027 г.

- Съветът за регионално развитие координира изпълнението на държавната политика за регионално развитие в съответния район за планиране от ниво 2 (Югозападен и Югоизточен район).

- На местно ниво отговорните органи за ТПСР ще бъдат ОКСР за ФСР (със секретариат водещата община в съответните области).

По този начин местните заинтересовани страни ще поемат отговорността за изпълнението на ТПСР. Освен това ОКСР ще подпомага и наблюдението на изпълнението на ТПСР на областно ниво.

Създаденият вече КСЕЗС (заедно с Комисията за енергиен преход където МЕ заема ролята на неин секретариат) ще предоставя консултации на високо политическо равнище по теми, свързани с привеждането на планове в съответствие с националните политики, стратегии и приоритети на Европейската програма за зелена сделка.

ТПСР е разработен със съвместните усилия на национални и областни институционални органи и редица заинтересовани страни. По време на подготовката на анализите за ТПСР от външния консултант ангажиран от ЕК и започнали от началото на 2021 г., бяха организирани различни срещи с ключови заинтересовани страни. Повечето от срещите бяха проведени в малък съставили онлайн поради пандемията COVID 19, но от друга страна това позволи фокусирано участие на голям брой различни заинтересовани страни.

ТПСР подлежи на обществени консултации (в допълнение към консултациите, проведени в процеса на изготвяне на анализите) и след това ще бъде предаден за окончателно национално одобрение на Министерския съвет от Министерството на енергетиката.

Участието на заинтересованите страни в процеса на планиране е нещо повече от законово изискване за одобряване на стратегическите документи. То е също така от ключово значение за успеха на ТПСР, тъй като осигурява обмен на знания, приемственост на управлението и легитимност на процеса. Предоставянето на достъп на заинтересованите страни до процеса на вземане на решения помага на управляващите да съберат по-добра информация, идеи и гледни точки, да повишат съответствието и приемливостта и да намалят неинформираното противопоставяне. Тези елементи са от решаващо значение за справяне със сложността на предизвикателствата на прехода, както и за идентифициране и извличане на всички потенциални ползи. Методите, дълбочината и качеството на ангажираността обаче варират значително - от простото предоставяне на информация и основните подходи, като обществени консултации, проучвания и фокус групи, до истински съвместен процес на вземане на решения, като прогнозиране и гласуване. Ангажирането на заинтересованите страни има четири основни измерения: цели, идентифициране, ангажиране във фазата на планиране и ангажиране във фазата на изпълнение.

Резултат от обществената консултация

В процеса на подготовка на ТПСР беше изготвена стратегия за ангажиране на заинтересованите страни. Подходът се основаваше на оценка на идентифицираните заинтересовани страни в две измерения - техният интерес към процеса на справедлив преход и способността им да влияят върху него. На тази основа бяха идентифицирани четири основни категории заинтересовани страни, които бяха включени в "Карта на заинтересованите страни", и бяха приложени гъвкави форми на взаимодействие с тях с цел ефективна комуникация и мобилизиране на заинтересованите страни в подготовката и последващото изпълнение на ТПСР. Стратегията за взаимодействие се основаваше на три основни принципа:

- включване,
- прозрачност,
- овластяване.

Стратегията отчита спецификите на всяка от четирите категории заинтересовани страни и включва различни техники и средства за комуникация за тяхното включване, като интервюта, целеви групи, семинари, комуникация чрез онлайн платформа, за да се осигури повтарящ се и индивидуален подход. Стратегията за ангажираност отчита и необходимостта от специално внимание към заинтересованите страни на областно и общинско ниво, за да се поддържа техният интерес към резултатите от проекта. Ето защо постоянното им ангажиране с подходящи форми и модели на взаимодействие е от решаващо значение. Ранното включване на заинтересованите страни беше осигурено чрез първоначални срещи през декември 2020 г. и посещения на място в районите през януари 2021 г. След финализирането на доклада за предизвикателствата, нуждите и плановете за действие от консултанта в края на 2021 г. бяха проведени подробни консултативни срещи с всички групи заинтересовани страни.

ТПСР е публикуван за обществено обсъждане през периода 02.08.2022 г. – 23.08.2022 г.

По време на 3-седмичните обществени обсъждания на проектите на ТПСР беше получена обратна връзка от 37 заинтересовани страни, включително представители на местните власти, производители на електроенергия, социални партньори, промишленост, НПО, академични среди и др. Основните отзиви на заинтересованите страни се отнасят за следните области:-

- Целта за намаляване на емисиите на CO₂ с 40% до 2026 г. в сравнение с 2019 г. е много висока, особено с оглед на настоящия геополитически контекст (енергийна сигурност, високи цени на енергията и др.).
- По-ясен механизъм за управление и включване на Института за устойчив преход и развитие в програмирането и изпълнението на операциите по ФСП.
- Включване на големите предприятия в обхвата на ТПСР на Стара Загора поради значението им за местната икономика и положителни отзиви за създаването на държавна компания „Конверсия на въглищни райони“.
- Включване на разработването на CCS и CCUS технологии в обхвата на ТПСР.
- ТПСР ще включват мерки за подкрепа на освободените работници, включително опции за приемане на компенсационни пакети под формата на възстановяване на разходи или дялове в бъдещи нови индустрии в региона;

- Подчертана необходимост от разработване и обществено обсъждане на нова енергийна стратегия на България, която да представи визията за развитие на сектора.

Ангажиране на младежите

За да се ангажира по-младото поколение в изпълнението на ТПСП, периодично ще се организират семинари, кръгли маси и посещения на място за ученици от средните училища, студенти и млади висшисти. Семинарите ще имат за цел да мотивират младежите да останат в региона и да участват активно в диверсификацията на местната икономика чрез различни инициативи за създаване на предприятия, научноизследователска и развойна дейност, образование и заетост.

3.2. Мониторинг и оценка

12. Планирани мерки за мониторинг и оценка, включително показатели за измерване на способността на плана да постигне целите си

Общите дейности по мониторинга ще се извършват с подкрепата на Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027 г. (КМ на ПРР 2021-2027 г.) за стълб 1 по МСП, докато конкретните мерки, политики, стратегии и планове за действие на областно ниво ще се наблюдават от областните комисии по справедлив преход. Освен това МРРБ ще отговаря за изготвянето на годишните доклади за напредъка по изпълнението на ТПСП въз основа на периодичните доклади за наблюдение, издавани от ОКСП. Преразглеждането и изменението на плановете ще се извършва при необходимост и ще се определя от ОКСП. Мониторингът на изпълнението на ТПСП ще се извършва въз основа на целевите стойности на показателите, определени по-долу.

3.3. Орган/органи за координация и мониторинг

Орган или органи, отговорни за координацията и мониторинга на изпълнението на плана, и тяхната роля

Матрица за прилагане на ТПСП

Процес	Срок	Отговорен орган
Мониторинг	2 години	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. за цялостния мониторинг на програмата Областните комисии по СП за конкретен мониторинг на ПСП на областно ниво
Отчитане	Годишно	МРРБ (УО на ПРР 2021–2027 г.) , подпомагано от Областните комисии по СП , които изготвят доклади за развитието на ПСП на областно ниво
Преразглеждане и изменение	При необходимост	Областните комисии по ПСП и Националния съвет по ПСП (ръководен от МЕ) Допълнително одобрение от Комитета за наблюдение на ПРР 2021–2027 г.
Повторно внасяне (като част от изменението на ПРР 2021–2027 г.)	При необходимост	МРРБ (УП на ПРР 2021–2027 г.)

4. Специфични за програмата индикатори за изход или резултат Член 12, параграф 1

Да се попълни само ако се предвиждат специфични за програмата показатели:

- обосновка на необходимостта от специфични за програмата показатели за крайния продукт или резултата въз основа на видовете предвидени операции

Н/П